

P3 Aktéři veřejných politik a jejich vliv

ANVP

Kdo je aktér?

- Aktér (Actor) je živá osoba, skupina osob nebo instituce (ve smyslu organizace)
- Je-li aktérem instituce (např. úřad), jsou/mohou být aktéry i jeho pracovníci
- Aktéry lze různě třídit – volba třídícího kritéria je podle potřeb analýzy
- Aktérem je kdokoliv, kdo tvoří, ovlivňuje nebo je ovlivněn tvorbou, realizací a hodnocením politiky nebo je účinky politiky jakkoliv dotčen
- Aktér je pojem
  - nadřazený, širší k pojmu zájmová skupina
  - Blízký k pojmu „hráč“
- Pojem zájmová skupina
  - Kdokoliv, kdo chce/má potenciál ovlivnit rozhodovatele (policy makers)
  - Jako neformální skupina
- Pojem cílová skupina
  - Aktér, nebo skupina aktérů, kteří mají být ovlivněni zamýšleným účinkem politiky

Poznámka

- Podobu veřejné politiky (politics) utváří především aktéři, výsledná policy je však ovlivněna jak působením aktérů, tak faktorů.
- Faktor je neživá okolnost, která může ovlivnit proces tvorby a realizace veřejné politiky (policy)
- Faktory lze třídit například:
  - Významné/nevýznamné svým vlivem
  - předvídatelné/nepředvídatelné
  - Vnitřní/vnější (z hlediska svého vzniku ve vztahu k dané policy)

Aktéři k modelech zkoumání politiky

- Jako jedna z více proměnných
  - Koncept politického cyklu
  - Institucionalismus
- Jako hlavní předmět zájmu
  - Teorie politických sítí
    - Advocacy coalition Framework
  - Pluralismus, Korporativismus
  - Teorie zprostředkování – broker theory
  - Stakeholder teorie

Druhy aktérů

- Aktéři z hlediska:
  - úrovně působení: lokální, národní a nadnárodní
  - vnitřní struktury: homogenní, heterogenní / jednotlivci, kolektiv
  - stupně organizovanosti: formální, neformální
  - Vazbě na vládu: vládní, mimovládní
- Třídění slouží k pochopení jejich role a významu
- Třídění je prvním krokem k jejich zmapování
- Každý aktér má nějaký zájem/názor/potřebu a nějakou schopnost svůj zájem prosadit, vyjednávat s ostatními, tvořit koalice, ovlivnit rozhodnutí nebo rozhodnutí přijmout, ... (zájem a síla)
  - Zjednodušeně, každý aktér má nějaký zájem a nějaký vliv (sílu). Čím je aktér silnější, tím více je nutno brát jej v úvahu (pokud jsem policy maker)

Homogenita a heterogenita aktérů

- Pokud chceme zkoumat vliv aktérů na konkrétní situaci, je nutné zvážit, za jak moc homogenní budeme považovat kolektivní aktéry
  - Kolektiv je tvořen jednotlivci...a ti mohou sledovat svoje zájmy
  - Nesouhlas jednotlivců v kolektivu, může vést ke změně kolektivního rozhodnutí/postoje
- Příklad „vláda“ (viz text k úvodu)
  - Vláda = stát
  - Vláda = jeden aktér stojící oproti jiným aktérům např. parlament
  - Vláda = kolektiv jednotlivců hájících své zájmy/resorty

Aktér jako jednotlivec a instituce - příklad

- Starosta – je formální aktér, jeho pravomoci (povinnosti) jsou jasně definovány
  - Př. Starostův hlas rozhoduje při rovnosti hlasů v Radě
- Starosta je živá osoba, jednotlivec, který má svoje zájmy a pravděpodobně je:
  - Členem politické strany (v různě významné postavím a tedy i s různou možností ovlivnit oficiální politiku strany)
  - Členem zájmových skupin např. sportuje v místním Sokole
  - Občan dané obce s vlastním názorem je problémy v obci.
- Starostův zájem(názor) nelze jednoduše odvodit od politické příslušnosti.

Jednotlivec jako aktér – identifikace zájmu

- Jednotlivec projeví svůj názor:
  - Tvrzením
    - Přímý dotaz
    - Analýza minulých prohlášení, tvrzení
    - Nepřímo projevenou souhlasu s tvrzením (např. příslušnost k politické straně, podepsání petice,...)
    - PROBLÉM:
      - Tvrzení nemusí být ve shodě se zájmem
      - Tvrzení nemusí existovat
  - Konáním (nekonáním)
    - Hlasování, vydáním rozhodnutí o povolení/zákazu něčeho,...

Míra formalizace	Aktéři	
	Jednotlivci	Kolektivní subjekty
Formalizovaní	Političtí vůdci Konzultanti <i>(policy analysts)</i>	Politické strany Stát, orgány veřejné správy Firmy Organizace občanského sektoru Poradenská centra Média
Neformalizovaní	Názoroví vůdci Političtí aktivisté <i>(policy entrepreneurs)</i>	Zájmové skupiny Názorové komunity <i>(epistemic communities)</i> Politické komunity <i>(policy communities)</i>

Tabulka 2.1: **Formalizovaní a neformalizovaní aktéři ve veřejné politice**
 Zdroj: Autoři (Potůček).

Aktéři

Vládní aktéři	Nevládní aktéři	
Zvolení zástupci	Politicko-ekonomické struktury	Výzkumné organizace
Jmenování úředníci	Firmy	Politické strany
	Zaměstnanci	Massmedia
	Veřejnost	Zájmové skupiny

Hlavní aktéři v ČR

- Parlament
  - PSP, Senát, Kraje, obce
- Vláda
- Prezident
- Soudy
  - Ústavní soud, nejvyšší správní soud,....
- Nezávislé instituce
  - NKÚ, Ombudsman, ČNB,...
- Teoreticky servisní instituce
  - Ministerstva, státní fondy (spoluřízení nevládními aktéry)
- Armáda, Policie
- Nadnárodní, mezinárodní aktéři
  - EU, NATO, ostatní země,...
- Resortně významní aktéři
  - Např. Zdravotní pojišťovny
- Média

Role aktérů při policy analysis

- Z pohledu politického cyklu
  - Při formulaci
  - Při selekci
  - Při implementaci
- Identifikace „významných“ aktérů v jednotlivých fázích
  - Kdo rozhoduje?
  - Kdo může vetovat
- Postup identifikace
  - intuitivní x různé metody měření vlivu
  - Pokud neznám prostředí, mohu udělat zásadní chyby při intuitivním určování vlivu

Co může být cílem analýzy

- Zjistit kdo je aktér
- Zjistit zájmy(názory) aktérů
- Zjistit sílu aktérů
- Zjistit podmínky, za kterých aktor změní svůj zájem

Příprava - Jak analyzovat vliv aktérů

- Kdy nás to zajímá:
  - Ex post výzkum
  - Snaha o predikci, pokud jsme a) rozhodovatelé nebo b) zájmová skupina s cílem ovlivnit rozhodovatele (lobbying)
- Krok 1 – identifikovat aktéry
  - Formální – zjevní
  - Neformální – znalost prostředí, „analýza“ ....
  - Existuje/existují broker, stakeholders?
- Krok 2 – určit vliv aktérů
  - Určit v jaké fázi... Význam aktérů se může měnit podle fáze politického cyklu
  - Metody – primární data – šetření nebo sekundární data (ex post)

Identifikace zájmu aktérů

- Identifikace deklarovaného zájmu
- Výzkum názorů aktéra s cílem zjistit „nedeklarované“ záměry
  - Výzkum názorů ostatních aktérů na zájem aktéra
- Analýza minulého chování a rozhodování

- Aktér může, ale nemusí dát najevo skutečný zájem!
- Kombinace různých metod s cílem poznat skutečnost
- Problém – postihnout detaily...ale neutopit se v marginalitách
- Problém - zjistit „pravdu“ o síle, zájmech aktérů

Určení vlivu (síly) aktérů

- Výkladem formálních pravidel
- Výzkumem mezi aktéry – jejich názorem
- Analýzou minulých rozhodnutí
  - Rozhodnutí o alokaci veřejných zdrojů
  - Prosazení deklarovaného zájmu
- Kombinace různých metod s cílem poznat skutečnost

literatura

- Učebnice: Veřejná politika (OPVK) - Potůček M., Pavlík M. a kol.
  - Kapitola 2
- Workbook Veřejná politika (OPVK) – Pavlík a kol.
  - Modul 2, kapitola 1
- Text P2 – Participace (ve složce samostudium blok 1)